

SCHRIJFKILOMETERS MAKEN IN HET ENGELS

Door veel te oefenen word je beter in iets. Dat geldt ook voor schrijven. Toch wordt er bij het schoolvak Engels (en andere vreemde talen) vaak weinig, of te weinig, geoefend met schrijven. Wat zijn de oorzaken hiervan? En hoe kun je het oplossen?

KARIN EPPING

Feedback geven op schrijfvaardigheidsoopdrachten is intensief. Echter, veel docenten voelen toch dat ze leerlingen het beste helpen door zelf de schrijfopdrachten na te kijken. Deze docentenfeedback kost hoe dan ook veel tijd, ook wanneer je dit beperkt door de feedback op één onderdeel te richten of bijvoorbeeld een handig feedbackformulier te hanteren. Peerfeedback is dan een prima ondersteuning, maar ook dat kost veel nakijktijd. Het gevolg is dat schrijfvaardigheid soms onderbelicht blijft. Zo is het in de bovenbouw bij het vak Engels niet uitzonderlijk dat leerlingen bijvoorbeeld slechts twee keer een volledig essay geschreven hebben voordat de daadwerkelijke toets plaatsvindt.

Het is echter juist het oefenen dat maakt dat we ergens beter in worden. Voor het leren van een taal zul je moeten oefenen in die taal, en dat geldt ook voor schrijfvaardigheid. Nadat je geoefend hebt, krijg je vervolgens

feedback. Het idee daarbij is dat de leerling inziet hoe de opdracht is gemaakt en hoe het de volgende keer beter kan. Maar ongemerkt ligt dan toch de nadruk op de fouten die je als leerling maakt. Leerlingen voelen deze druk en die kan hen belemmeren om zich te ontwikkelen in spontane taaluitingen.

Een partijtje voetbal

Juist het vrijuit kunnen oefenen zonder te veel te hoeven letten op de correctheid van een uiting of het juiste gebruik van grammatica levert een ontspannen leer-situatie op. Wanneer leerlingen de ruimte krijgen om vrijelijk te bewegen binnen de doeltaal door middel van opdrachten waarbij de kwantiteit van de taalproductie vooropstaat en niet de kwaliteit kan er min of meer spelenderwijs geleerd worden. Je kunt het vergelijken met een training op een sportclub: een voetbaltraining wordt vaak afgesloten met nog even een 'partijtje', juist om in ontspannen sfeer nog even lekker te voetballen. Of de

Foto: Anda van Riet

technische oefeningen van eerder in de training daar nu wel of niet bij ingezet worden, wordt niet beoordeeld. Het doel is het trainen van de algemene vaardigheid, voetballen. Juist door leerlingen zonder rode strepen of gewoon even zonder feedback te laten oefenen kan er een ontspanning ontstaan die leerlingen helpt om zich makkelijker – want vrijelijker – te uiten. Een vrije schrijf-oefening kan zo als zinvolle aanvulling (maar overigens niet als vervanging) op het reguliere schrijfcurriculum dienen.

Veel oefenen geeft ruimte om inzicht te krijgen in het eigen functioneren. Volgens het principe van *learning by doing* kun je leren door je eigen handelen, in tegenstelling tot leren door het bekijken en bestuderen van voorbeelden of het lezen en beluisteren van instructies van anderen. Je leert door middel van 'doen', een vorm van leren waar we in de vreemdetalenles, waar we meestal maar twee of drie lessen tot onze beschikking hebben, veelal geen tijd voor hebben. Toch kan dit principe veel

opleveren. In een LTM-artikel over het project Doeltaal Digitaal van Halma et al. (2021) wordt bijvoorbeeld een driejarig NRO-project beschreven waarin wordt onderzocht hoe digitale communicatiemiddelen het doeltaalgebruik tussen leerlingen, uit zowel de onder- als bovenbouw van het voortgezet onderwijs, kunnen stimuleren. In het project wordt uitgegaan van hetzelfde principe: leerlingen stimuleren om zoveel mogelijk samen met de taal bezig te gaan, *learning by doing* dus. Door leerlingen veel met taal te laten werken in een voor hen laagdrempelige situatie hebben de leerlingen volgens de conclusie in het artikel 'geleerd om spontaan te reageren in gesprekken' en geven ze aan dat ze 'meer plezier zijn gaan beleven aan het communiceren in de vreemde taal' (p. 16).

Binnen en buiten de les

Hoe kun je dan binnen beperkende parameters als een lesurentabel toch ruimte creëren waarin leerlingen zelf

‘Dit is zooo leuk!
Ik doe het nu in h5
en dat gaat PERFECT!
Iedereen keihard bezig!’

aan de slag gaan met schrijven in de doeltaal? Kun je leerlingen vragen om thuis gewoon lekker een eind weg te schrijven, zonder dat daar verder toezicht of controle op is?

Ja, dat kan. Er zijn veel opdrachten voor creatief schrijven om gebruik van te maken; geef leerlingen een keuze uit twee woorden om over te schrijven, geef ze een tegenstelling en laat ze daarop reageren of stel een algemene vraag: wat zou jij doen als... Er zijn legio *writing prompts* te bedenken en te vinden op internet.

Ook een dagboek bijhouden, eventueel fictief, kan helpen. Zeker als je het relateert aan een tekst of roman die je op dat moment in de klas behandelt. Literatuuronderwijs kan versterkt worden met persoonlijke schrijfopdrachten. In *Zo fijn dat het niet fout kan zijn*, een uitgave van Stichting Lezen (Koopman, 2017), wordt allerlei onderzoek over de effecten van creatief schrijven op leesvaardigheid beschreven. Zo toonde het onderzoek van Janssen en Braaksma (2016) aan dat creatief schrijven een duidelijk effect had op de betrokkenheid van leerlingen bij een literaire tekst en daarmee op het leesplezier. Een onderzoek van White (2016), uitgevoerd bij derdeklassers voor het vak Engels, toonde de kracht van autobiografisch schrijven aan in aanloop naar de

bestudering van een verhaal: ‘ze dachten meer na over de interpretatie en droegen meer bij aan de discussie naderhand’ (Koopman, 2017, p. 10). De persoonlijke schrijfopdrachten dienen hierbij als ondersteuning en zijn als zodanig niet een doel op zich.

Korte schrijfsessies kunnen ook binnen de les plaatsvinden. Laat de leerlingen gewoon even tien of vijftien minuten schrijven. Dit kan over van alles gaan: een reactie op het thema in een roman, een verhaaltje over het afgelopen weekend of een denkbeeldige brief aan een leerling in een Engelstalig land. Alles kan, als ze maar gewoon even in de doeltaal oefenen.

Dit soort schrijfmomenten kunnen ook samen met andere leerlingen plaatsvinden. Een groot succesnummer elke keer is de schrijfestafette. Leerlingen bedenken hierbij samen een verhaal waarbij ze ieder een stukje verder schrijven op het stuk dat de vorige leerling schreef (zie ook kader 1). Ik heb hier zelf de mooiste herinneringen aan, waaronder een les waarin een leerling tegen me zei: ‘Mevrouw, ik heb ... nog nooit zo zien lachen.’ Het betrof een leerling die het destijds erg moeilijk had. En een collega mailde me enthousiast terwijl ze de schrijfestafette aan het uitproberen was in haar

bestudering van een verhaal: ‘ze dachten meer na over de interpretatie en droegen meer bij aan de discussie naderhand’ (Koopman, 2017, p. 10). De persoonlijke schrijfopdrachten dienen hierbij als ondersteuning en zijn als zodanig niet een doel op zich.

havo 5-klas: ‘Dit is zooo leuk! Ik doe het nu in h5 en dat gaat PERFECT! Iedereen keihard bezig!’

Leerlingen letten bij een dergelijke opdracht niet op de schrijffouten van hun medeleerlingen, of als ze dat al wel doen zijn ze vergevingsgezind. Het gaat om de inhoud. Dat ze daarbij even heel hard aan het werk zijn, is natuurlijk geen bezwaar. Misschien maakt het ze ook wel wat relaxter in hun eigen schrijven en gaan ze makkelijker schrijven wanneer ze het werk van anderen zien.

Een andere opdracht waarbij leerlingen hun eigen schrijfvaardigheid in het Engels aan anderen tonen zonder zich daar heel druk om te maken is de *silent discussion* (zie kader 2). Deze opdracht is bedacht door Bonnie Hamer van Presto Plans en laat leerlingen schriftelijk reageren op een stelling en elkaars mening hierover. Het effect ervan in de les is ontzettend leuk om te zien. Het is stil, iedereen schrijft en de hele tijd staan er leerlingen op en lopen naar een ander tafeltje voor een volgend discussieonderwerp, gaan weer zitten schrijven enzovoort. Ook hier vinden ze het erg spannend om te zien wat de anderen geschreven hebben. De motivatie om te schrijven is op zo’n moment groot. Ze weten dat de docent er helemaal niet naar kijkt of op reageert, maar hebben plezier in de opdracht. Het bijzondere is dat zonder dat de leerlingen bezwaar maken ze een groot gedeelte van de les aan het schrijven zijn. Dit heeft een belangrijk gevolg dat wellicht in eerste instantie niet duidelijk is voor de leerlingen: het stimuleert bij hen het zelfvertrouwen in schrijven in het Engels en zorgt inherent voor een meer positieve houding naar schrijfopdrachten.

Schrijfkilometers

Het gaat er in het schrijfonderwijs niet alleen om dat leerlingen foutloos kunnen schrijven, net zoals ze niet foutloos hoeven spreken of alle woorden hoeven te snappen in een leesboek. Natuurlijk moeten ze zich ontwikkelen en kunnen we eisen stellen. Maar de uitdrukking ‘Oefening baart kunst’ passen we over het algemeen te weinig toe wanneer het om schrijfonderwijs gaat. En dat is jammer – zeker wanneer je ziet hoeveel plezier leerlingen kunnen beleven als ze gewoon even lekker mogen schrijven. Dat ze dit vooral veel en vaak zouden moeten doen moge duidelijk zijn. We kennen de positieve effecten van vrije, productieve oefening als vorm van *pushed output* (Swain, 1985), waarbij leerlingen leemten in hun eigen (vormgerichte) kennis ontdekken en moeten vullen wanneer ze hun gedachten onder woorden dienen te brengen in een vreemde taal. Ook weten we dat wanneer de leerling iets leuk of interessant vindt dit leidt tot intrinsieke motivatie, zoals bijvoorbeeld de mening of de

Ik zou willen pleiten voor het maken van schrijfkilometers: leerlingen die door veel te schrijven zich ontwikkelen in schrijfvaardigheid

grappige hersenspingsels van je klasgenoten lezen en zelf daarop mogen reageren of voortborduren.

Ik zou willen pleiten voor het maken van schrijfkilometers: leerlingen die door veel te schrijven zich ontwikkelen in schrijfvaardigheid. Het begrip *kilometers maken* kennen we in combinatie met leesonderwijs. *Leeskilometers* is een term die benadrukt dat de hoeveelheid input, in dit geval geschreven tekst, bijdraagt aan het ontwikkelen van de vaardigheid in dit onderdeel. Ook kan het maken van leeskilometers bijdragen aan leesplezier en leesmotivatie. Dat hetzelfde geldt voor de andere vaardigheden – schrijven, spreken en luisteren – is alleen maar logisch, ook al kennen we hier eigenlijk nog geen aparte termen voor. Toch worden spreekkilometers ongetwijfeld gemaakt door de onlinegamers onder onze leerlingen, die vaak in het Engels na schooltijd spellen spelen met anderen over de hele wereld waarbij de voertaal, of gametaal, Engels is. Of luisterkilometers door die leerlingen die bijvoorbeeld een Engelstalige familie hebben en vanaf jonge leeftijd al naar gesprekken tussen hun ouders en opa’s en oma’s, ooms en tantes hebben geluisterd in het Engels. De onbevangenheid van het op deze manier in aanraking komen met de doeltaal en het productief oefenen daarmee zouden we ook regelmatig in onze lessen moeten evenaren: opdrachten waarbij je feedback krijgt afwisselen met opdrachten waarbij je gewoon even lekker oefent in de taal, als een afsluitend partijtje bij de voetbaltraining. ■

LITERATUUR

- Halma, P., Guchte, M. van de, Batenburg, E. van, & Weijen, D. van. (2021). Doeltaal Digitaal: Learning by doing! *Levende Talen Magazine*, 108(2), 12–16.
- Janssen, T., & Braaksma, M. (2016). Effects of creative writing on adolescent students’ literary response. In M. Burke, O. Fialho, & S. Zyngier (Red.), *Scientific approaches to literature in learning environments* (p. 193–212). John Benjamins.
- Koopman, E. (2017). *Zo fijn dat het niet fout kan zijn: De invloed van (re)creatief schrijven op lezen*. Stichting Lezen.
- Swain, M. (1985). Communicative competence: Some roles of comprehensible input and comprehensible output in its development. In S. Gass & C. Madden (Red.), *Input in second language acquisition* (p. 235–253). Newbury House.
- White, B. (1995). Effects of autobiographical writing before reading on students’ responses to short stories. *The Journal of Educational Research*, 88(3), 173–184.

Kader 1. Schrijfestafette

Bepaal met de klas een onderwerp/persoon, locatie en tijd. Zet de klas in groepjes van vier. Iedereen heeft een schrijfblaadje. Projecteer een timer op de beamer. Zet die op vijf minuten.

Start de timer, iedereen gaat vijf minuten schrijven met de drie gegevens als uitgangspunt. Nadat de vijf minuten voorbij zijn, schuift iedereen het blaadje naar de persoon die rechts van hem of haar zit. Deze leest wat de voorgaande persoon geschreven heeft.

Vervolgens wordt de timer weer aangezet en schrijft iedereen vijf minuten aan een vervolg op het blaadje dat men nu voor zich heeft – net zolang totdat iedereen uiteindelijk weer het eigen blaadje voor zich heeft.

Kader 2. Silent discussion

Pak één of twee meer schrijfblaadjes dan je leerlingen in de klas hebt. Op elk blaadje schrijf je een vraag of een *discussion statement*. Laat de leerlingen de tafels uit elkaar zetten. Leg de blaadjes verdeeld door het lokaal op de tafels. Zorg dat er leerlingen zijn die geen blaadje krijgen en dat er blaadjes liggen op tafels waar geen leerlingen achter zitten. Zodoende moeten er meteen leerlingen van hun plaats komen en wordt de werkwijze duidelijk.

Opdracht aan de leerlingen:

Reageer schriftelijk op de stelling of vraag op het blaadje. Geef niet alleen je mening maar leg je mening ook uit en geef argumenten. Als je uitgeschreven bent, sta je op en zoek je een volgende discussie; ga naar een tafel waar een blaadje op ligt maar waar op dat moment niemand zit te schrijven. Lees eerst de stelling en de mening(en) van anderen, reageer schriftelijk tot je uitgeschreven bent. Ga zo verder.

Kader 1. Schrijfestafette

Kader 2. Silent discussion